

Expositio super libz psalmoz
regni pphete per reuerendū et religi
osum patrem: fratrem Petrum de
Parentals: priorem florentiensis
pmonstratenſis ordinis: ex diuer
ſis ſanctorum codicibus: videlicet
Augustino Hieronimo Gregorio
Cassiodoro Remigio Hugoe de ſā
ctovictore Nicolao & lpra: a ceteris
industriose collecta: feliciter inci
pit.

Detri re
uerendo do
mino q meo
carissimo do
mino Johā
ni de Arkel:
duduz traie

denſi ecclesie: nunc vero leodiensī
epō: frater Petr⁹ prior ecclesie flo
rentien̄ indign⁹ pmonstrateū ordi
nis: interpretationez sui nominis cū
ſanctis patribus feliciter obtinē.
Pater carissime cū rez quālibet ho
nestatis splendore p̄ſpicua: simul
& utilitatis fructibus plenam: pia
pariter & prudēs auctoritas iubere
disposuit: et eandē rem hūilis obe
dientia toto mētis ānifu iussa pro
viribus suis aggredi non refugit
Non est dubitanduz diuina inspi
ratione pietatē illaz vt iubēt p̄mo
nitam: & hanc vt p̄ficiat adiuuan
dam. Quod reuera pius dominus
mibi indigno clementē donauit ex
periri: quonia: cum placuisset v̄ie
paternitati iubere vt compilatōez
ex dictis ſanctorum patrū venera
bilūq; doctorū super librum psal

morū colligeret: singulorūq; dicta
pp̄his eorum nominibus rubro su
perinſerere ad modum continue
quā beat⁹ Thomas de aquino su
per quattuor euāgelia industriose
ex dictis scōruz collegit in volumē
vnū simile opus sup librum psal
moruz ex scōz florib⁹ vt valui: ni
hilominus tamen vt potui seriose
compilando cōtexui velut fertū mi
ro redolens virtutū odore: ac tripli
ti ecclesie fructu **Cassiodo**.

Emm̄ vero sic corona ſuauiſſimis
aserta floribus spiramē efficit gr
tiosum. ita a hoc volumen ſactoruz
doctrinā coruscās diuersis virtutū
fragrare sentit odorib⁹ mō institu
tione salutari: modo letantiū iubila
tione: modo penitentiū gemitu: mo
do pollicitatōe p̄mioruz: mō terro
re penaruz: & vbiq; laudibus domi
ni deo

Collector Rōq; si in
ratuz. **Collector** eodez quo
modolibet incaute defecerim scito in
iuncte mihi obedientie meā opies
ignorantiā vestre prudenti corectio
ni humiliter me sūmitto. Elige ns
magis ab aliquibus notari de im
peritia q̄ a vestra p̄mitate de mo
bedientia rephendi. Veruz vt luci
dior prefate compilationis pateat
procel

August Scienduz ē
sus. **August** in primis q
iste liber apud hebreos p̄p̄ diuer
sas causas tribus modis intitula
tur. videlicet liber hymnoruz: liber
soliloquiouruz: & liber psalmicū.
Ideo emz intitulatur liber hymno
rum. quia totū istud opus ad lau
a. ij.

*Suppono
libz psaloz
p̄p̄*

sem dei p̄tinet. **H**ymnus enim dicitur laus dei: primo heroico vel ex metro lirico carmine composita.

Pico de lyra. **R**az hymni isti sunt apud hebreos metricè cōscripti q̄d in translatione seu uari nō pōt.

Aug⁹ Liber soliloquii. quōrū ideo intitulat̄. quia p̄p̄ha hūmā generis rep̄atōem diuina inspiratione tantū: a non p̄ somniū: vel p̄ aliq̄. facta ut aliq̄ p̄p̄te p̄uidens. nō in publico ut aliq̄ p̄p̄tabat: s̄ ip̄e in p̄mis de incarnatione dñi futura tecū gaudebat: postea ab alijs recitari fa

Cassi. Aliq̄ p̄p̄te obiciebat. scire per quas daz rēū imagines aut p̄ emigmata de christo p̄p̄tauerūt. videlicet p̄ angelo: sicut locuti sunt **A**brahe vel **L**oth **Z**acharie vel **M**arie. **V**l p̄ visiones: sicut **I**saias **E**zechiel et plures alijs. **V**el p̄ somnia: sicut **S**alomon a **D**aniel. **V**el p̄ nubem a **w**oz de celo: ut **M**oyse. **D**auīd vero solius sp̄s̄s̄andi instr̄m̄du: sine omni exteriori am̄iculo factō rēū a dōdorū suā edidit p̄p̄tia.

Aug⁹ Intitulat̄ etiam hic liber psalmoz ideo q̄ p̄p̄ta post q̄ diuina inspiratione dōm̄icaz incarnationez p̄uiderat a hūmā generis rep̄ationem crediderat scriptaz illam p̄p̄tia: modulabatur in **G**lo.

Glo. me accepit a quodam musico instr̄m̄to q̄d hebraice nablum: grece psalteriū: a greco psallin quod est tangere: latine organū dicitur. videlicet in

80
unq̄ q̄d
V. r. l. d. g. n.
q̄d p̄p̄ta + rēū p̄p̄p̄ta
F. l. g. n.
A. p. p. l.
y. a. n. d.

instr̄m̄tū dēem habens cordas quod a sup̄iori reddit sonum p̄ tadum manuū. **A**b illo autē instr̄m̄to ad litteram nominat̄. ideo liber iste quia ab sonū illius instr̄m̄ti **D**auīd dec̄tabat psal. ante archam in tabernaculo domini.

Cassi. In p̄mo em̄z libro para lipomenon ca. xv. legit̄ q̄ cum p̄p̄ta **D**auīd deuotus dño etate senuisset: volens magnificare cultum templi ad honorem dicitur archa d̄ sylo reducere ē elegit q̄ttuor milia hominū ex populo israheli qui psalmos quos ipse ex dōm̄i inspiratione p̄tulit organis: cytharis: nablis: tympanis: cymbalis: tubis: p̄p̄iaq̄ uocē in magnaz iocunditatem sup̄ne gratie p̄sonarent. **R**uīdam eorum uocē humana psallebant. quīdam in instr̄m̄tis musicis. et tertia pars cōm̄m̄is de vtr̄isq̄ partibus aptabatur: ut uox hominis cum instr̄m̄tis p̄dictis osona modulatione cōcordaret.

Sequitur aug⁹

Ex sup̄radictis uero quattuor milibus .cl. elegit principes qui antecedentes alijs p̄essent. **R**uibus omnibus alios quattuor p̄fecit. scilicet **E**thā **E**man **A**saph **R**idithū. **I**pse quoq̄ in psalterio modulans in tabernaculo ad diuinum cultū ceteros inuitabat. **E**t quemadmodum singule modulationes illius instr̄m̄ti uocabantur psalmi. **I**ta a singule istius libri particule a clausule psalmi dicuntur. **T**er quoq̄ spirituales intelligentiam

nablum
psallin
1. 3 = tangere

de p[er]p[et]uo
p[er]p[et]uo

bene ab illo instrumento nomen
sortitur. quia sicut illud instrumē
tum est decaroduz id est decem ha
bens cordas. ita liber iste docet ob
seruantiam decem mandatorum.
Et sicut illud instrumentum reddit
sonum a superiori per manuum
tactum: sic iste liber docet bene ope
rari non pro terrenis: sed pro cele
stibus que sursum sunt.

De quibus Nicolauus

Deinde sciendum est q[uo]d licet Augu
stinus et Cassiodorus asserat om
nes psalmos a Dauid compositos
Hieronimus vero Hilarius aliq[ui]q[ue]
doctores vt Crisostomus in prefa
tione super psalmum quinquage
simum dicunt alios scripsisse ali
quos psalmos vt Moysen Salo
monem: filios chore Asaph Ethā
et Eman ac Rithum: de quibus
in titulis psalmorum aliquando fit
mentio. Psalmi facti tamen a da
uid et alijs collecti fuerūt a in vno
libro congregati qui dicitur liber
psalmorum. et hoc per Esdras scri
bam et prophetam: vel per alium
prophetam sanctum quicumq[ue] fu
erit: vt dicit Hieronimus in pro
logo super librum istuz qui in mo
dernis biblijs comuniter non ha
betur. Tenetur tamen communi
ter a doctoribus nostris q[uo]d Esdras
qui legem combustam a babilo
nijs instrumtu spiritussandi repara
uit eodem spū reuelante psalmos
a diuersis factos in hoc volumē cō
gregauit: et eis titulos imposuit
quī sunt quasi clauēs psalmorum

Esdras dicitur
capitulum

per quos intelligentia psalmorum
clarescit: de quibus singulis suis in
fra plenus dicitur. Et licet Esdras
psalmos vt dictum est collegerit:
tamen non dicitur auctor seu cau
sa efficiens instrumentalis huius
libri: sed magis ipse Dauid qui
maiorē partē psalmorum fe
cit. Totum enim a maiori parte
nominatur. **¶** Nec autē cau
sa efficiens duplex est. scilicet p[ri]n
cipalis: et instrumentalis. P[ri]n
cipalis autē est ipse deus qui re
uelauit mysteria in hoc libro descri
pta. Instrumentalis autē est ipse
Dauid cui contenta in hoc libro fe
erunt reuelata q[uo]d ab eo scripta. Nā
ad actum prophetandi concurrūt
duo. scilicet deus tanquā causa p[ri]n
cipalis mentē prophete tangens
seu eleuans ad cognitionem super
naturalem: a tanquā causa instru
mentalis: mens scilicet prophete
hoc mō tacta seu illuminata. Opor
tet em̄ q[uo]d simul sint mouens actus:
et res mota. Propter quod domi
nus dicit Numeri. xij°. Si quis
inter vos propheta domini fuerit
in visione apparebo eis: aut per som
nuz loquar. In quo verbo tangunt
duo modi prophetie proprie dicte
ad quos omnes alij reducuntur.
vnus est in vigilia: qui notatur
cum dicitur. In visione apparebo
eis: scilicet in vigilia veritatem sup
naturalem ei ostendens. Alius est
in somno: qui notatur cum dicitur.
Aut per somnum loquar: videlicet
occulta sibi reuelans. **¶** Cau
sa vero materialis huius libri seu
a. iij.

Esdras dicitur
capitulum

subiectiua: aut interio auctoris est
totus christus per modum diuine
laudis. Intendit enim auctor ho
mines in Adam deformatos chri
sto nouo homini conformare ut be
atitudine in primo parente amis
sam in se studeant reformare. Ad
auctoris communiter dicitur quod hic
liber continet totam sacra scriptu
ram per modum laudis diuine. pro
pter quod dicitur liber psalmodu
m id est laudum diuinarum. De cui
us magnitudine potest dici illud
Ierod. iij. Vadam a videro hanc
visionem magnam: quod est ver
bum Moysi quod interpretatur ex
tractus de aquis. quia nullus est
aptus ad considerationem veritatis
in hoc libro contentis: nisi fuerit ex
tractus ab aquis voluptatum pre
sentis vite. Unde dicitur Psal.
xxviii. Quem intelligere faciet au
ditum: scilicet dominus. Et respon
det propheta: ablatus a lacte
auulsos ab uberibus: id est a cor
poris voluptatibus. **C**ausa
vero formalis huius libri consistit
in modo tractandi. et modus tra
ctandi est modus agendi: qui in
proposito est modus deum lauda
di. Quicquid enim in hoc libro con
tinetur hoc per modum diuine lau
dis ponitur. Laus vero diuina est
oratio seu species orationis. Oratio
autem secundum Damascenum est ascen
sus mentis in deum.

Callipodus Sed scien
dum quod hic
modus tractandi talis est. Quan
do agit de christo secundum caput.

aliquando secundum corpus. aliquan
do secundum vtrumque. De christo autem
secundum caput agitur tribus modis.
Quandoque secundum humanitatem: ut
ibi. Ego dormiui et somnum cepi.
Et aliquando per transumptionem
ut quando videtur voce membrorum
suorum videlicet hominum: ut ibi
Longe a salute mea verba delicto
rum meorum. Ipse christus delicta
non habuit: sed loquitur pro suis
membris que non sunt sine delicto
Et ibi. Deus tu scis insipientiam me
am etc. Item de ecclesia agitur vel
accipit tribus modis. quia de ipsa
infra tractatur aliquando secundum im
perfectos. interdum secundum malos
qui sunt in ecclesia corpore: non me
te. nomine non numine.

Nicolaus Causa vero fi
nalis huius li
bri consistit in hoc quod iste liber com
positus est ad utilitatem nostram
ut per doctrinam eius perueniamus
ad beatitudinem futuram. Unde Lu
ce primo dicitur. Exiit nobis conu
salutis: id est sacram scripturam
efficacem ad consequendam salu
tem in domo Dauid pueri sui: id est
in libro psalmodum. quia Dauid
per maiori parte fuit auctor istius
libri. Domo enim eo quod est capax
dei per cognitionem et amorem est
ordinatus ad quendam finem su
pernaturalem: secundum illud Psal. lxxiiij
Quod oculus non vidit nec auris
audiuit: et in cor hominis non ascen
dit que preparauit dominus dili
gentibus se. Et quia ad finem tota
liter incognitum nullus potest se

dirigere. ideo necessarium fuit aliq̄
diuinitus hominibus reuelari per
que dirigerentur in finem superna
turalem. Huiusmodi autem est sa
era scriptura diuinitus reuelata. pro
pter quod de ea dicit apostolus
ad Romanos. x. Quęcumq̄ scripta
sunt ad nostram doctrinam; scripta
sunt: vt per patientiam et consola
tionem scripturarum spem habea
mus. Que spes est certā expectatio
future beatitudinis. Et quia iste li
ber maxime tractat de moribus: nō
incongrue parti philosophię vi
delicet ethice dicitur supponi.

Ad maiorem autem euidentiam; di
cendoy sciendū est q̄ b̄tis Jeroni
mus ter translulit psalteriū. Pri
mo scdm̄ septuaginta interpretes
quod dicitur psalterium romanū
eo q̄ ecclesia beati petri illo vtitur
Secundo fecit aliam translationem;
non multum distantem a prima;
et tamen magis appropinquante
hebraico. a vocatur psalteriū gal
licanum; eo q̄ damasus papa ab
rogatum Jeronimi illud fecit deca
tari i ecclesijs gallicanis. Propter
quod dicitur in regula fratrum mi
norum. Clerici faciant diuinum of
ficiū scdm̄ ordinem romane eccle
sie excepto psalterio. quia fratres
vntur psalterio gallicano. Tercio
translulit ad preces Sophronij qui
frequentet disputabat cum iudeis
qui solū recipiunt illud quod est
i hebreo. Et p̄ta fecit translationem im
mediate acceptā ab hebreo. p̄ter
q̄ vocat psalteriū Jero. iux̄ hebrai
cam veritatez. Media autem trans

latio est cōmuniō inter latinōs.

~~Sequitur Hugo.~~

distinguitur autem iste liber per
tres quinquagenas scdm̄ status
christiane religionis. Primus sta
tus est incipientium: qui sprete cō
uersatione carnali eligunt viuere
scdm̄ spiritū. Secundus est profici
entium: qui vadunt de virtute in
virtutem per boni operis exercita
tionem. Tercius est p̄uenienti
um seu p̄fectorum: qui transeunt
de adione ad contemplationem. de
mundo ad celum per diuine legis
meditationem. Hęc est triplex di
eta de qua dicit Moyses Exodi. v.
Deus hebreorum vocauit nos vt
eamus viam trium dierum in soli
tudinem. Primus status est in pe
nitentia: cui applicatur prima quin
quagena psalmorum: que termi
natur in penitentia per quartum
psalmū penitentialem: scilicet Mi
serere mei deus scdm̄ magnam mi
sericordiam tuam. Secundus sta
tus est in iusticia. et huic cōuenit
secunda quinquagena que termi
natur in psalmo rigoris a iusticie
videlicet. Misericordiam et iudiciū
cantabo tibi domine. Tercius sta
tus est i laude vite eterne: cui com
petit tertia quinquagena: que fi
nitur in laudem spiritualem. vide
licet: omnis spiritus laudet d̄m.

~~Augustinus i fine~~

tractatus super psalteriū. Non em̄
frustra mihi videtur quinquagesi
mus esse de penitentia. centesimus
a. iiii.

psalterium
gallicanum
hebraicum

Augustinus
Hugo
Bernardus

Augustinus
Hugo
Bernardus

de misericordia et iudicio. cētesim⁹
quingagesim⁹ de laude dei in san
ctis eius. Hoc modo ad eternā be
atamq; tendimus vitam: primit⁹
peccata nostra damnando: deinde
bene vivendo vt post cōdemnatā
vitam malā gesta q; bōa merea
mur eternam. Scdm̄ propositum
enī iusticie occultissime bonitatisq;
sue deus quos predestinauit illos
uocauit. a quos uocauit illos et iu
stificauit. quos autem iustificauit
ipso et glorificauit. Predestina
tio nostra non in nobis facta est.
sed in occulto apud ipsum in eius
presentia. Triā vtro reliqua in no
bis fiunt: scilicet uocatio: iustifica
tio: et gloriificatio. Vocamur pre
dicatōe penitentie. Sic enim cepit
dñs euangelizare. Agite peniten
tiam. appropinquabit enī regnū
celorum. Vocati renunciamus di
abolo per penitentiam ne sub iugo
eius remaneam⁹. Iustificati sana
mur per misericordiā ne iudicium
timeamus. Glorificati transimus
in vitam eternam: vbi dominū si
ne fine laudamus.

Hugo Sicq; in hoc psalmoꝝ
libro: omne genus
hominum pascitur a docetur: atq;
de presentis seculi miseris ad eter
ne felicitatis amenitatē: reuocat.

Remigius Notandum ve
ro hāc scriptu
raz plus ceteris in ecclesiasticis fre
quentari officiis: quod ideo fit.
quā in hoc libro est consummata
totius theologicę pagine. Dic enī
describuntur premia bonorū: sup

plia malorum: iudicia incipi
entium: progressus proficientū:
profectio peruenientium: vita adi
uorū: contemplatiuorū specula
tio. **D**ic etiam docetur quid pec
catum auferat: quid penitentia re
stituat: quid penitens peccati con
sciū dicit: scilicet. Domine ne in
furore tuo arguas me neq; ira t.
corri. me q̄. Et alibi. Misere mei
deus scdm̄ magnam misericordiā
tuā. Et quid per penitentiam af
sequamur subiungit. Docebo in
quos vias tuas q̄. Per qd̄ osten
ditur nulli quantūcūq; delinquē
ti de venia ac misericordia dei fore
diffidendum assumpta penitendi
humilitate. Cum enim cernimus
Dauid homicidam et adulterum
per pñam factū doctore psalmoꝝ
atq; prophetam nulli penitentiaꝝ
agenti locus diffidentie relinquatur
sicut a de Pauli ouersio: eiusq; in
apostolatuꝝ promotioe de dei mi
sericordia plene certificamur. Vn
de et epistolis eius plus q̄ alioꝝ
sicut et prophetia Dauid ecclesia
in officiis **Collector** his vi
vitur. **Collector** his ne
prolixior narratio fastidū gnet
lectori ad expositionē primi psal
mi festi **Nicolaus** Primi
no. **Nicolaus** dico: f;
q̄ habetur Actuum. xiiii. vbi di
citur sicut scriptum est in psalmo
secundo. Filius meus es tu: ego
hodie genui te. Qui non posset vere
dici secundus: nisi iste esset prim⁹
Et merito inter psalmoꝝ computa
tur. quā Esdras spiritum prophē

icum habuit qui dicit hunc psal-
mum tanquam eius prologum in
collectione psalmorum fecisse: et
huic libro per modum prefationis
et absque titulo preposuisse.

Collector Nunc vero quo-
miam adhuc la-
ete nutiri indigeo inscium profe-
cto me fateor et indignum ad tan-
te profunditatis misteria digne re-
manda que a summis seruantur
doctoribus referenda perfectis qui
solido cibo pascuntur. Idcirco pro-
prie infirmitatis non imemor hu-
mili accessu pro alicuius modera-
tione intellectus tantorum miste-
riorum mendicis hostium pulso
amici qui in fractione panis a di-
scipulis duobus est cognitus: sup-
pliciter deposcens ut panem dau-
ticum mihi sic frangere dignetur
quatinus eiusdem panis sobrio
satez sapore refectus fidelibus ad
huc lactentibus quantulamcumque
refectionem exinde salubrem vale-
am ministrare ad gloriæ et hono-
rem ipsius domini nostri Iesu chri-
sti cui est honor et gloria in secula
seculorum Amen.

~~Hugo de sancto vi-
ctore libro de vir-
tute orandi.~~

Quod dā vero
mouere solet quod in orati-

ombus nostris cum deus siue pro
nostra salute: siue pro aliorum sa-
lute petere volumus: illos etiam non
nunquam psalmos qui petitionis
verba non habent vel ad petiti-
onem nostram non pertinent decan-
tare solemus: et de alijs scripturis
etiam quas in orationibus frequen-
tamur similem absurditatem pro-
ducunt. Cū huiusmodi sunt ut vel
formam orandi non habent: vel il-
liquam nos agimus cause non con-
cordant. Quid enim aiunt prodest
illa in oratione verba dicere quibus
inuenimus vel nihil: vel aliud quod
necesse est a deo postulare. Non
orat: sed subsannat potius et ad ira-
cundiam prouocat deum: qui cum
ante conspectum eius postulatur
venerit: subito se ad alia que nihil
ad rem pertinere videntur replican-
da conuertit. Ecce enim inquit
deum pro indulgentia peccatorum
nostrorum deprecari volumus quid
nobis ad hoc prodest si vel Quare
fremuerunt gentes: vel Attendi-
te popule meus: vel alium huius-
modi psalmum decantamus. Non
ne ridiculum est ut talia cantantes
orare nos credamus. Etud fortal-
se aliqui dicant et existimet nihil
utilitatis esse quoties talia nostris
orationibus admiscemus. Unde
aduertendum quod hoc interest
quando oramus hominem a quā
de oramus deum. Nam cum homo
nostram necessitatem scire non po-
test: nisi ab alio doctus fuerit. De-
us autem scit antequam petat quod nobis necesse
sit. Homo igitur qui rogat per no-